

Екатерина Шахова

**РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ЖАНРА ЗАПИСОК В ТЮРЕМНО-ЛАГЕРНОЇ ПРОЗІ:
«ЗАПИСКИ ПОЛИТЗАКЛЮЧЕНОГО» ЮРІЯ МОЗИЛЯ**

В статті досліджено «Записки політзаклученого» Ю. Мозіля як репрезентація жанру записок в тюремно-лагерній літературі. Визначено відповідність маркера «записки» в назві жанровим реаліям твору, проаналізовано образ розповідача, особливості повествовання і сюжету. «Записки політзаклученого» оповідають про протистояння польської окупації західноукраїнських земель в першій половині ХХ століття. Твір має підзаголовок — «Воспоминання з польської тюрми», зображає автобіографічні події з життя автора, який був арештований за «антидержавну діяльність» і перебував під слідством в тюрмі старого Станіслава (1933–1934). Назва «Записок політзаклученого» містить жанровий маркер, який програмує реципієнта на сприйняття документальних свідчень очевидця трагічних подій епохи. Твір структурований на розділи-повествовання від першої особи, яким, як і запискам, властиві переривчастість і фрагментарність, повторення і варіації інформації, думок. Ю. Мозіль створив Я-концепцію героя-розповідача з власним варіантом осмислення національної історії.

Ключові слова: записки, жанр, розповідач, розповідь, сюжет, тюремно-лагерна проза.

Kateryna Shakhova

**THE “POLITICAL PRISONER’S NOTES” BY YURIY MOZIL
AS A REPRESENTATION OF NOTES GENRE IN THE PRISON-CAMP PROSE**

The article deals with the Yuriy Mozil’s “Political Prisoner’s Notes” as a representation of notes genre in the problem-thematic aspect of prison-camp prose. It studies the conformity of title marker “notes” to genre features of work. The article reveals the image of hero-narrator and peculiarities of narrative and plot. The “Political Prisoner’s Notes” highlight national opposition to Polish occupation of Western Ukraine in the first half of the 20th century. The work has a subtitle, reproduces the autobiographical events from the author’s life. Yuriy Mozil was arrested for “anti-state activities”. He was under investigation in Stanislav prison. The title of “Political Prisoner’s Notes” contains genre marker that configures the recipient to perception of witness’ documentary evidence of historical tragic events. The text has discontinuity and fragmentation that inherent the notes; it is divided into integral and completed first person narratives. Yuriy Mozil’s managed to create autobiographical narrator self-concept, who is aware of his involvement to Ukrainian history and gives his own version of its perception.

Key words: notes, genre, narrator, narration, plot, prison-camp prose.

УДК [821.161.2.09+929Лавріненко]

Тетяна Шестопалова

**УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА РЕВОЛЮЦІЯ
У КРИТИЧНОМУ ДИСКУРСІ ЮРІЯ ЛАВРІНЕНКА**

Стаття присвячена одній із ключових тем критичного мислення Юрія Лавріненка — українській національній революції 1917–1921 рр. Ю. Лавріненко — один із найпроникливіших українських літературних критиків доби модернізму. Він розглядав політичні події 1917–1921 рр. в рамках феномену Розстріляного відродження, якому присвятив головні праці життя. Серед них: публіцистичний цикл статей «Україна — Схід» (Німеччина, 1949), а також написане у США англomовне дослідження “Ukrainian Communism and Soviet-Russian Policy Toward the Ukraine; An Annotated Bibliography 1917–1953”, фундаментальна антологія «Розстріляне відродження», есеїстичний дуптих про П. Тичину — «На шляхах синтезу кларнетизму» й «Павло Тичина і його поема “Сковорода” на тлі епохи». Т. Шестопалова робить спробу окреслити особливості критичного методу Ю. Лавріненка на підставі розгляду сценаріїв його думки у статтях циклу «Україна — Схід»

і заключного есе антології «Розстріляне відродження» — «Література вітаїзму». Метод критика інтертекстуальний за характером. Ю. Лавріненко звертається до філософських, культурно-історичних, етно-національних концептів «Україна», «Росія», «Схід», «Захід», «імперія», «зломом-ста», «світлоритм» й пропонує свій варіант прочитання Європи, а за ним — і України в аспекті їхньої духовної історії. Національна революція 1917–1921 рр. у статтях циклу становить подію цієї спільної духовної історії.

Ключові слова: революція, Україна, Росія, вітаїзм.

Поразку національних змагань 1917–1921 рр. українська свідомість сприймає особливо гостро, оскільки вона передувє геноциду, етноциду й лінгвоциду, яких зазнали українці в СРСР. Проте статусу наукової проблеми національна революція 1917–1921 рр. набула тільки після відновлення Україною державної незалежності¹. Розрив у кілька десятиліть між подією та її комплексною науковою рефлексією означає назавжди втрачену можливість відтворити її перебіг по гарячих слідах, почути її учасників і свідків, повноцінно сприйняти й зреагувати на уроки історії.

За такого стану речей зростає інтерес до свідчень української еміграції, оскільки фіксація й осмислення подій 1917–1921 рр. там почалося значно раніше. Метою нашої студії є окреслення особливостей критичного методу Ю. Лавріненка у процесі репрезентації ним української національної революції 1917–1921 рр. Це ключовий період для розуміння складної української проблематики модерної доби ХХ ст. Лавріненко прямо чи опосередковано присвятив йому визначальні роботи, серед яких написаний у Німеччині цикл статей «Україна — Схід», видані вже в США англomовне дослідження “Ukrainian Communism and Soviet-Russian Policy Toward the Ukraine; An Annotated Bibliography 1917–1953”, фундаментальна антологія «Розстріляне відродження», есеїстичний диптих про П. Тичину — «На шляхах синтези кларнетизму» й «Павло Тичина і його поема «Сковорода» на тлі епохи». З огляду на обмеження обсягу статті тезово окреслимо лише два підходи Ю. Лавріненка до цієї теми в циклі «Україна — Схід» та антології «Розстріляне відродження».

Публіцистичний цикл «Україна — Схід» друкувала газета «Українські вісті» (Новий Ульм) з травня по грудень 1949 р. Виділимо кілька опірних фреймів цього циклу, пов’язаних із темою нашої статті.

Стаття 2. На зорі східноєвропейського відродження:

¹ В. Верстюк, В. Скальський теж відзначають, що «поняття “Української революції”, яке інтегрує в єдину цілісність величезний масив суспільно-політичних подій та явищ, що мали місце на території України протягом 1917–1921 рр.», ствердилося саме в роки існування сучасної Української держави [1, 5].

— Схід («це ані Захід, ані Азія. Це окремих складник великого середземноморсько-європейського культурного круга, що веде свій початок від античного світу і стародавніх греків» [3]);

— Україна (один із основних складників Сходу, ідейний початок сучасного Сходу — у великокнязівському київському періоді) [3].

Стаття 3. У «мертвому домі» провідної верстви імперії:

— російська імперія (постала на привласненні старокіївських та козацьких державотворчих ідей українців, відкинувши саму їхню сутність — синтез європейського та азіатського елементів [4]).

Стаття 4. Біля джерел:

— лінія української духовної культури від ХVІІІ ст. (Г. Сковорода, П. Юркевич, І. Котляревський, М. Гоголь, Т. Шевченко, «кирилومهфодіївці» [5]) перервалася з руйнацією Кирило-Мефодіївського братства та смертю П. Юркевича; це зумовило фатальну розв’язку національно-визвольних змагань 1917–1920 рр.

Стаття 5. Культурний епігонізм і 1917 рік:

— українська інтелігенція вийшла на початок ХХ ст. культурно несамостійною; це слід розцінювати як основну причину відсутності активно-тілесної української ідеї в 1917–1920 рр., її оперування пропагандистськими ерзацами, невисловлюваними натяками тощо.

Стаття 6. Від Дніпра до Ельби — від Андрусова до Ялти:

— Захід — політичний та культурно-історичний світ, що стоїть в альтернативі до російської імперії, а водночас постійно шукає та використовує в ній силу, що здатна впоратися з потужним відродженим потенціалом Сходу (в тому числі з Україною), не бажаючи бачити його рівнозначним собі);

— Європа — роз’єднана, втратила здатність глибокого критичного осмислення себе, приспана віковою традицією сліпої інерції; через це не здатна бачити актуальних змін світу: на Заході нема розуміння «того факту, що центр світу сьогодні є скрізь»; «Європа мусить знайти себе як цілість»

(західню, східню і західньо-східню) або зникнути як історичний твір» [6].

Стаття 7. В шуканні власного обличчя:

— «Азіатський ренесанс» — 1917–1930 рр., коли Україна нарешті змогла духовно, вербально, дієво й особистісно висловити зміст власної національної ідеї; поширення Європейського Відродження на нові східні території.

Стаття 8. Парадокси історичного невігластва:

— «СРСР» — новітня версія російської імперії; вона не може зрозуміти й прийняти власної національно-етнічної природи, через це дивиться на себе чужими очима й не здатна оформити політичну концепцію усього Сходу «в його специфічності й приналежності до цілої Європи» [7].

На нашу думку, наведені фрейми-«образи» (М. Мінський) разом виражають прикметну тенденцію подальшої інтелектуальної діяльності Ю. Лавріненка, яку загально можна назвати *концептуалізацією семантичної перспективи даних* (образи, символи, фрейми тощо) або *експлікацією концептуального вибору культурної свідомості*.

Сам по собі кожен перерахований елемент системи фреїв не є інформацією чи новою пізнавальною сутністю. Категорії Сходу, Заходу, імперії, свідомості, ідеї, відродження тощо мають під собою величезний масив студій, зокрема, соціологічних, історичних, культурологічних. Так, у першій статті автор використовує ідею К. Ясперса про акультурну та культурну свідомості, котрі в діалектичній єдності витворюють феномен національної свідомості, далі — веде мову про еллінський ґрунт української національної свідомості та культури, який уже було зрезоновано в поетичному та есеїстичному наробку представників Празької школи [9]; активно експлуатує поняття «азіатського ренесансу», запроваджене М. Хвильовим у якості центрального культурогенного знаку суверенної Української держави [8, 810–815], свою тезу про почергові відродження, якими прикметна українська історія, підбудовує архетипом «умирання–воскресіння», властивим для кожного народу.

Зрештою, цілий авторський текст є концептуальним утіленням ідеї українця за вибором В. Липинського, який ще в 1925 р. доводив, що цивілізаційним покликанням України є інтеграція у її власному просторі моделей життя Сходу та Заходу: «Під гаслами повного знищення одного або другого пов'язані всі моменти нашого занепаду; а з їхнім гармонійним співіснуванням пов'язані моменти нашого розквіту, нашого існування як незалежної нації, що має власну індивідуальність» [Цит. за: 2, 13].

Послуговуючись цими понятійно-образними маркерами думок та уявлень окремих людей чи

цілих поколінь у власних текстах, Ю. Лавріненко знімає (чи обходить наголосом) поверхневий рівень їхньої семантики, на якому зібрані найбільш упізнані щодо позначуваної ними ситуації її риси та прикмети («*семантичні інваріанти*»), оприсутнені в концептуалізаціях інших мислителів. Натомість на нижчому рівні фрейму завжди існують лакуни для поміщення нових деталей чи конкретизацій, задля ідентифікації яких пам'ять і зберігає фрейми.

Обертаючись у просторі філософських, культурно-історичних, етно-національних концептів та конструктів, критик *розповідає інакше* (за висловом П. Рікера [12, 3]) про «Україну» й «Росію», «Схід» та «Захід». Ми не випадково взяли в лапки останні слова. Метод критика полягає в тому, щоб культурні знаки подолали статичність змістоформи та явилися сприймаючій свідомості в якості умов «*доброго розуміння та повного осягнення... наративного формування власної ідентичності*» [12, 3]. Ю. Лавріненко пропонує свій варіант прочитання Європи, а за ним — і України в аспекті їхньої духовної історії. Національна революція 1917–1921 рр. у статтях циклу становить подію цієї спільної духовної історії. Показово, що П. Рікер писав про необхідність піддавати такому критичному прочитанню найважливіші події історичної спільноти, «*щоб вивільнити заряд сподівання, який вона несла та який зрадив подальший перебіг історії*» [12, 3].

Другий підхід характеризує присутність концепту національної революції в контакті критичної свідомості з художніми феноменами.

Антологія «Розстріляне відродження» належить до найвідоміших Лавріненкових праць. Есе «Література вітаїзму» — це заключний критичний акорд, у якому відбито систему буттєвих модальностей української модерної літератури в межах її хронологічних екстремумів — 1917-го та 1933-го років.

Література надається до розуміння в межах та в зносінах з *політикою* та *стилем* як зовнішнім й іманентним контекстами вивчення літератури доби модернізму, специфікованим національною революцією та гвалтовним придушенням національної культури більшовицькими репресіями. З обома контекстами пов'язана низка кодів осмислення літератури.

Міфо-символічний код визначає відлуння, паралелі, контрасти з інтертекстом — оповіданням М. Гоголя «Страшна помста». Фрейм «злочину-помсти» («злопомсти») впливає на структурні й змістові особливості есе; він інспірує найзримішу — антитетичну — схематизацію концепту «література вітаїзму», що сполучає в собі протилежні чинники його становлення: «...Гоголь розлучив горіх “української ночі” і стала видима оця правда про комплекс “злочину-помсти”, що завис віковим прокляттям

над Україною. Тичині сонячного ранку національної революції 1917 року відкрилася друга правда — вона відкривала шлях подолання “злопомсти”: це правда “соняшних кларнетів”, всеохопної порядкуючої сили світлоритму, який постійно творить і перетворює вселенський музичний твір — *всесвіт*» [8, 939–940].

Означена схематизація відсвічує сценарії думки автора есе. Уявлення про різні способи вияву «злопомсти» в національній історії України (де вона призводила «до комплексу внутрішнього і зовнішнього рабства, епігонства, улягання чужій догмі й організації» [8, 940] та в державній історії Росії («комплекс “злопомсти” сформувався віками у залізну догму і організацію “виключности”, диктатури і покори» [8, 940]) зумовлює погляд на літературу як на «ідеальне самовивернення духу» націй, що по-різному використали архетип: «Конгеніальним творам російської революції — “Дванадцять” і “Скифи” Александра Блока — протистояли конгеніальні твори української революції — “Соняшні кларнети” Павла Тичини. Образові революції як “страшної помсти” всьому світові, протистояв образ революції як визволення і об’єднання людини з усесвітом» [8, 941]. Очевидно, що в засновкових теоретичних структурах мислення на цьому етапі втілення задуму критик знаходить опору в кантівській традиції, яка передбачала існування «апріорних ментальних форм, котрі структурують емпірію» та можуть гарантувати «ґрунтовність, універсальність і логічну точність способів набуття знання» [11, 51].

Опозиції *злопомсти* / *світлоритму*, *чужого* / *свого*, *смерті* / *відродження* Ю. Лавріненко пропонує читачеві в якості саме таких ментальних утворень, що визначають напрям і межі сприйняття феномену літератури 1917–1933 років.

Конотативний код обіймає царину назви та головної теми Лавріненкового тексту. Для Ю. Лавріненка вітаїзм становить характеристичну назву настрою та світогляду відповідного історичного відтинку, що зумовив появу всіх репрезентативних стилевих течій українського модернізму революційної й пореволюційної доби: неobaroko (синонімом якого Ю. Лавріненко вважає *кларнетизм*²), неоромантизму, неокласици, футуризму, експресіонізму «і навіть безкрило-провінційного натуралізму-реалізму» [8, 957].

Принциповим для Ю. Лавріненка було наголосити внутрішній, іманентний сенс вітаїзму, що відрізняє погляди цього критика та М. Хвильового, за яким визнано славу першого речника вітаїзму. Ю. Лавріненко зазначає, що М. Хвильовий увібрав у це поняття

й «світовідчуття, і стиль, і навіть якусь концепційну схему, тим часом, як вітаїзм — це тільки світовідчування, не завше усвідомлене, але властиве активній людині тогочасного українського відродження» [8, 957]. Його здатністю є породжувати в людині «відродженську (ренесансову) одушевленість життям» [8, 957].

Таким чином, вітаїзм (пробуджене національною революцією світовідчуття) розвиває нове мистецьке бачення — «кларнетизм», яке згодом втілювалося в неobaroko стилі української модерної літератури.

Це питома вертикаль українського модернізму, зумовлена давніми традиціями ренесансу й бароко. «Ренесансний дух українського модернізму, — пише Ю. Лавріненко, — лише частково споріднений з “історичним європейським Ренесансом”, оскільки властиве цій добі пожадливе прагнення потамування спраги повноти життя у вітаїзмі сполучається з почуттям трагізму “відповідального серця”» [8, 957]. Як наслідок, у тій (1917–1933 рр.) літературно-мистецькій ситуації сформувалася «некуча підшкірна свідомість “короткого часу”, пристрасне бажання навіть ціною життя чи свободи зробити якомога більше, перш ніж прийде трагічна розплата за вирвану радість творчості» [8, 958].

Інтерсеміотичний код відстежується не лише на прикладі статті «Література вітаїзму», а й більшої частини зрілих літературознавчих праць цього інтелектуала. Яскравим прикладом тут служить поняття кларнетизму, що пов’язує низку його текстів і поєднує в собі літературу й музику, точніше, акумулює ритмо-музичний ключ до української модерної лірики П. Тичини³. «Музичний стиль» поетів неobaroko згадано в есе «Література вітаїзму». Ці приклади представляють літературу, що має відкриті структурно-семантичні пороги, на яких вона спільно з іншими видами мистецтва формує естетичний об’єкт.

Таким чином, українська національна революція 1917–1921 рр. у проаналізованих текстах розглянута як вузлова подія, що сполучає в собі наслідки політичних поразок і розривів тягlostі української духовної культури минулого з причинами потрапляння в російську більшовицьку систему в кінці 1920-х рр. Критик протиставляє дух української («світлоритм») і російської («злопомста») революцій у 1917 р. і підводить проблематику українських національних змагань під знаменник спільної європейської історії.

² Термін уведений у літературознавчий обіг В. Баркою в дослідженні «Хліборобський Орфей, або Кларнетизм».

³ Кларнетизм є настільки потужним маркером індивідуального поетичного дару цього співця української національної революції, що його використання в якості узагальнюючого концепту стилю цієї доби виглядає малоуспішним.

ДЖЕРЕЛА

1. Верстюк В. Українська революція 1917–1921 рр. у політиці формування національної пам'яті в 2007–2010 рр. / В. Верстюк, В. Скальський // Проблеми вивчення історії української революції : Збірник наукових статей / Голов. ред. Р.Я. Пиріг. — Вип. 5. — К. : Інститут історії України НАН України, 2010. — С. 5–22
2. Гнатюк О. У себе, а не «між Сходом і Заходом» / Оля Гнатюк // Критика. — 2005. — Ч. 1–2 (87–88). — С. 13–15.
3. Дивнич Ю. [Лавріненко Ю.]. На зорі східноєвропейського відродження [Стаття друга з циклу «Україна — Схід»] / Юрій Дивнич // Українські вісті (Новий Ульм). — 1949. — Ч. 43. — С. 2.
4. Дивнич Ю. [Лавріненко Ю.]. У «мертвому домі» провідної верстви імперії [Стаття третя з циклу «Україна — Схід»] / Юрій Дивнич // Українські вісті (Новий Ульм). — 1949. — Ч. 44, 45. — С. 3.
5. Дивнич Ю. [Лавріненко Ю.]. Біля джерел [Стаття четверта з циклу «Україна — Схід»] / Юрій Дивнич // Українські вісті (Новий Ульм). — 1949. — Ч. 46. — С. 3.
6. Дивнич Ю. [Лавріненко Ю.]. Від Дніпра до Ельби — від Андрусова до Ялти [Стаття шоста з циклу «Україна — Схід»] / Юрій Дивнич // Українські вісті (Новий Ульм). — 1949. — Ч. 78. — С. 3.
7. Дивнич Ю. [Лавріненко Ю.]. Парадокси історичного невігластва [Стаття восьма з циклу «Україна — Схід»] / Юрій Дивнич // Українські вісті (Новий Ульм). — 1949. — Ч. 97. — С. 3.
8. Лавріненко Ю. Розстріляне відродження : Антологія 1917–1933 : Поезія — проза — драма — есеї / Юрій Лавріненко ; [упоряд., передм., післямова Ю. Лавріненка ; післямова Є. Сверстюка]. — К. : Смолоскип, 2004. — 992 с.
9. Маланюк Є. Нариси з історії нашої культури / Євген Маланюк // Книга спостережень : ст. про літ. — К., 1997. — С. 85–141.
10. Минский М. Фреймы для представления знаний : [пер. с англ.] / М. Минский. — М. : Энергия, 1979. — 152 с.
11. Морен Э. Утраченная парадигма : природа человека / Эдгар Морен. — К. : Кармэ-Синто, 1995. — 222 с.
12. Рікер П. Яким має бути новий етос Європи? / Поль Рікер // Критика. — 2005. — Ч. 6(92). — С. 2–4.

REFERENCES

1. Verstiuk V. Ukrainska revoliutsiia 1917–1921 rr. u politytsi formuvannia natsionalnoi pam'iaty v 2007–2010 rr. / V. Verstiuk, V. Skalskyi // Problemy vyvchennia istorii ukrainskoi revoliutsii : Zbirnyk naukovykh statei / Holov. red. R.Ya. Pyrih. — Vyp. 5. — K. : Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy, 2010. — S. 5–22.
2. Hnatiuk O. U sebe, a ne «mizh Skhodom i Zakhodom» / Olya Hnatiuk // Krytyka. — 2005. — Ch. 1–2(87–88). — S. 13–15.
3. Dyvnych Yu. [Lavrinenko Yu.]. Na zori skhidnoieuropeiskoho vidrozhennia [Stattia druha z tsyклу «Ukraina — Skhid»] / Yurii Dyvnych // Ukrainski visti (Novyi Ulm). — 1949. — Ch. 43. — S. 2.
4. Dyvnych Yu. [Lavrinenko Yu.]. U «mertvomu domi» providnoi verstvy imperii [Stattia tretia z tsyклу «Ukraina — Skhid»] / Yurii Dyvnych // Ukrainski visti (Novyi Ulm). — 1949. — Ch. 44, 45. — S. 3, 3.
5. Dyvnych Yu. [Lavrinenko Yu.]. Bilia dzherel [Stattia chetverta z tsyклу «Ukraina — Skhid»] / Yurii Dyvnych // Ukrainski visti (Novyi Ulm). — 1949. — Ch. 46. — S. 3.
6. Dyvnych Yu. [Lavrinenko Yu.]. Vid Dnipra do Elby — vid Andrusova do Yalty [Stattia shosta z tsyклу «Ukraina — Skhid»] / Yurii Dyvnych // Ukrainski visti (Novyi Ulm). — 1949. — Ch. 78. — S. 3.
7. Dyvnych Yu. [Lavrinenko Yu.]. Paradoksy istorychnoho nevihlastva [Stattia vosma z tsyклу «Ukraina — Skhid»] / Yurii Dyvnych // Ukrainski visti (Novyi Ulm). — 1949. — Ch. 97. — S. 3.
8. Lavrinenko Yu. Rozstriliane vidrozhennia : Antolohiia 1917–1933 : Poeziia — proza — drama — esei / Yurii Lavrinenko ; [uporiad., peredm., pisl'amova Yu. Lavrinenka ; pisl'amova Ye. Sverstiuka]. — K. : Smoloskyp, 2004. — 992 s.
9. Malaniuk Ye. Narysy z istorii nashoi kultury / Yevhen Malaniuk // Knyha sposterezhen : st. pro lit. — K., 1997. — S. 85–141.
10. Minskii M. Freimy dlia predstavleniia znaniia : [per. s angl.] / M. Minskii. — M. : Energiia, 1979. — 152 s.
11. Moren E. Utrachennaia paradigma : priroda cheloveka / Edgar Moren. — K. : Karmie-Sinto, 1995. — 222 s.
12. Riker P. Yakym maie buty novyi etos Yevropy? / Pol Riker // Krytyka. — 2005. — Ch. 6(92). — S. 2–4.

Татьяна Шестопалова

УКРАИНСКАЯ НАЦИОНАЛЬНАЯ РЕВОЛЮЦИЯ В КРИТИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ ЮРИЯ ЛАВРИНЕНКО

Статья посвящена одной из ключевых тем критического мышления Юрия Лавриненко — украинской национальной революции 1917–1921 гг. Ю. Лавриненко — один из наиболее глубоких украинских литературных критиков модернизма. Он рассматривал политические события 1917–1921 гг. в рамках феномена Расстрелянного возрождения, которому посвятил основные работы. Среди них: публицистический цикл статей «Україна — Схід» (Германия, 1949), а также написанное в США англоязычное исследование «Ukrainian Communism and Soviet-Russian Policy Toward the Ukraine; An Annotated Bibliography 1917–1953», фундаментальная антология «Розстріляне відродження», эссеистический диптих о Павле Тычине — «На шляхах синтези кларнетизму» и «Павло Тичина і його поема “Сковорода” на тлі епохи». Т. Шестопалова сделала попытку очертить особенности критического метода Ю. Лавриненко на основании сценариев его критического мышления в статьях цикла «Україна — Схід» и заключительного эссе антологии «Розстріляне відродження» — «Література вітаїзму». Метод критика интертекстуальный по характеру. Ю. Лавриненко обращается к философским, культурно-историческим, этно-национальным концептам «Украина», «Россия», «Восток», «Запад», «империя», «преступление-месть», «ритм света» («злопомста» и «світлоритм») и предлагает свой вариант прочтения Европы, а за ним — и Украины в аспекте их духовной истории. Национальная революция 1917–1921 гг. в названных работах представлена как событие этой общей духовной истории.

Ключевые слова: революция, Украина, Россия, витаизм.

Tetiana Shestopalova

UKRAINIAN NATIONAL REVOLUTION IN JURII LAVRINENKO'S CRITICAL DISCOURSE

This article is dedicated to one of the key topics of Yurii Lavrinenko's critical thinking — Ukrainian national revolution of 1917–1921. Yurii Lavrinenko was one of the most perceptive Ukrainian literary critics. He examined the political events of 1917–1921 as a part of phenomenon of Executed Renaissance dedicated his major works to it. Among them you can find publicistic series of articles “Ukraine — East” (Germany, 1949), and written in the USA English-language research “Ukrainian Communism and Soviet-Russian Policy Toward the Ukraine; An Annotated Bibliography 1917–1953”, fundamental anthology “Executed Renaissance”, essay diptych about Pavlo Tychyna — “On the Ways of Designing Clarinettism” and “Pavlo Tychyna and his Poem ‘Skovoroda’ on the Background of the Era”. We make an attempt to outline features of Yurii Lavrinenko's critical method according to scenarios of his critical thinking in the series of the articles “Ukraine-East” and in the final essay of “Executed Renaissance” anthology — “Literature of Vitaism”. Critic's method is intertextual by its nature. Yurii Lavrinenko appeals to philosophical, cultural and historical, ethnic and national concepts of “Ukraine”, “Russia”, “East”, “West”, “empire”, “crime-revenge”, “rhythm of light” and proposes his own way of understanding of Europe as well as Ukraine in terms of their common spiritual history. In these works Ukrainian national revolution of 1917–1921 is presented as the event of this common spiritual history.

Key words: revolution, Ukraine, Russia, vitaism.